

РЕГІОНАЛЬНЕ ТЕЛЕБАЧЕННЯ ЯК АКТИВНИЙ ФАКТОР ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ СУЧАСНОЇ ВІННИЧЧИНИ

У статті розглянуто особливості розвитку регіонального телевізійного мовлення Вінниччини періоду незалежності України. Особливу увагу приділено аналізу інформаційної складової місцевих телеканалів в сфері культури і мистецтва.

Ключові слова: регіональне телебачення, телекомпанія, телепрограма, національний інформаційний простір, культурно-мистецька тематика.

Москвичёва Ю.А.

РЕГИОНАЛЬНОЕ ТЕЛЕВИДЕНИЕ КАК АКТИВНЫЙ ФАКТОР ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИОКУЛЬТУРНОГО ПРОСТРАНСТВА СОВРЕМЕННОЙ ВИННИЧЧИНЫ

В статье рассматриваются особенности развития регионального телевидения Винниччины периода независимости Украины. Особое внимание направлено на анализ информационной составляющей местных телеканалов в сфере культуры и искусства.

Ключевые слова: региональное телевидение, телекомпания, телепрограмма, национальное информационное пространство, культурно-художественная тематика.

Moskvichova Y.O.

REGIONAL TELEVISION AS AN ACTIVE SHAPING FACTOR OF SOCIO- CULTURAL SPACE IN VINNYTSIA REGION

The article highlights the peculiarities of regional television broadcasting in Vinnytsia region during the period of Ukraine's independence. Special emphasis is put on the analysis of the information constituent of regional television channels in the culture and art sphere.

Key words: regional television; TV company; TV program; national information space; culture and art themes.

В історії людства поява певних технічних інновацій в системі виробництва завжди призводила до соціальних та духовно-культурних трансформацій. Саме інформаційні комунікації стали постійною рушійною силою, яка внесла кардинальні зміни у розвиток суспільства.

Сучасний культурний простір України, як і будь-якої іншої держави, неможливо уявити без розгалуженої системи засобів масової інформації (ЗМІ). Зважаючи на суспільну важливість, масовість та доступність ЗМІ мають великий вплив на духовні процеси, що відбуваються в суспільстві.

Дослідженню проблем розвитку культурно-інформаційного простору, функціонування мас-медіа в Україні присвячені наукові праці Ю. Буда-

нцева, О. Буньківської, О. Гриценко, А. Костирєва, В. Лизанчука, І. А. Матюшиної, Г. Почепцова, В. Різуна та ін. Проблеми та специфіку діяльності регіональних теле- та радіокомпаній розглядають Є. Дмитровський, А. Скорик, Є. Субота та ін. Функціонування ЗМІ як чинника формування української національної свідомості в умовах глобалізаційних процесів досліджує В. Карлова.

У пропонованій статті **метою** постає аналіз інформаційної діяльності регіонального телебачення в сфері культури і мистецтва як складової медіапростору Вінниччини періоду незалежності України.

Система вітчизняних ЗМІ у своїй структурі містить кілька груп мас-медіа, а саме: друковані (преса – газети, журнали, бюлетені й разові видання з визначеним тиражем); аудіовізуальні ЗМІ (телебачення, радіомовлення, кіно, звукозапис, відеозапис); інформаційні служби (рекламні бюро, агентства преси, прес-служби, професійні журналістські клуби), Інтернет. У сучасному суспільстві ЗМІ виконують низку необхідних функцій у системі інформування та формування суспільної думки, важливими серед яких є інформаційна (збирання та поширення інформації), комунікативна (формування суспільної думки стосовно сутності подій), ретрансляційна (відтворення певного соціального досвіду, способу життя), культурно-просвітницька та розважальна функції. ЗМІ виконують і низку важливих соціальних функцій. Насамперед, функцію соціалізації особистості, під якою розуміємо формування людини як соціального суб'єкта у процесі формування знань, думок, поглядів, переконань, світогляду в цілому, а також набуття соціального статусу і соціальних ролей. Соціалізація (соціокультурна, професійна та ін.) відбувається протягом усього життя людини. Завдяки ЗМІ значно розширюється поле можливостей соціалізації індивіда в найрізноманітніших сферах і напрямках. Слушним є твердження П. Аббасі про те, що надзвичайно важливою функцією ЗМІ постає також функція соціальної стабілізації та соціально-культурної інтеграції включно з національно-культурною ідентифікацією. Йдеться про забезпечення цілісності суспільства, наявність власного національного інформаційного прос-

тору держави або регіону [1]. Під національним інформаційним простором розуміється вся сукупність інформаційних потоків як національного, так й іноземного походження, доступних на території держави. До них належать потоки, що формує преса, електронні ЗМІ, а також ті, що циркулюють в інформаційних мережах [3, с. 18].

Починаючи з 1992 р., законодавство України ввело низку спеціальних законів стосовно різних галузей діяльності ЗМІ. Серед них – Закони України «Про інформацію», «Про телебачення і радіомовлення», «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», «Про інформаційні агентства», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», «Про рекламу», «Про радіочастотний ресурс України», «Про Національну раду України з питань телебачення та радіомовлення», тощо.

Телебаченню належить особлива роль в системі ЗМІ, оскільки унікальне поєднання аудіо та візуального сигналів утворює потужний вплив на свідомість громадян. Телебачення (а також Інтернет) володіє і винятковими якостями, невластивими іншим ЗМІ, а саме – оперативність, можливість інформування громадян з місця подій, віртуальне міжособове спілкування і взаємодія.

Становлення незалежної української держави збіглося у часі з періодом виникнення комерційних (недержавних) телекомпаній. Офіційні свідоцтва на право вести мовлення одержали майже тисяча компаній, студій, редакцій, програм ТБ та радіомовлення, що не входили до системи Укртелерадіокомпанії, у тому числі більше 400 телекомпаній.

У 90-ті рр. ХХ ст. переважна більшість недержавних засобів ТБ використовували наданий їм ефірний час для прокату закордонної відеопродукції, часто сумнівної технічної та художньої якості, зокрема художні та мультиплікаційні фільми, музичні кліпи, реклама, новини. Деяко пізніше, з середини 90-х рр., було започатковано виробництво власних програм, здебільшого розважального характеру.

На теренах Вінниччини першим регіональним ефірним мовником стала приватна *телекомпанія Селбанго* (1991–1998), яка вела трансляцію

на 33-му дециметровому каналі. Слідом за нею, у 1992 р. розпочав роботу найбільш потужний у 1990-х рр. регіональний недержавний телеканал «Іштар» (40-й канал), який продукував власні програми. Серед найпопулярніших програм каналу – «Вінницький капіталіст» (В. Єрухов), авторські програми С. Бусілкової «Абзац», «Телескоп» та ін. Регіональне телебачення здійснює глибокий вплив на ціннісні орієнтації аудиторії, її ідеали, прагнення, моделі поведінки. Зазначимо, що регіональному телебаченню характерна близькість до аудиторії, спрямованість на власні регіональні традиції та звичаї. Отже, просвітницькі та культурно-мистецькі програми регіонального телебачення, відображаючи духовні процеси краю, можуть суттєво впливати на ціннісні орієнтації та свідомість аудиторії, а також здатні пристосовуватись до конкретного соціуму більше, аніж програми центрального телебачення. Проте, внаслідок зіткнення певних політично-фінансових інтересів, Національна рада з питань телебачення та радіомовлення у 2001 р. не надала ліцензування телеканалу «Іштар» і він був змушений припинити свою діяльність.

Головним принципом сучасної концепції телемовлення є прагнення задовольнити різноманітні запити глядачів. Розширенню можливостей телебачення значною мірою сприяли кабельні та цифрові технології. За даними звіту представника Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення у Вінницькій області станом на квітень 2014 р. на території Вінниччини зареєстровано 52 телерадіоорганізації та компанії-провайдери програмної послуги. За формою власності вони поділяються на державні (1 – ВОДТРК «ВІНТЕРА»), комунальні (25) та приватні (26). За сферою розповсюдження компанії поділяються на регіональні (охоплюють територію області) – 3 та місцеві – 49 [5].

У шістнадцяти населених пунктах області діють 22 компанії-провайдери програмної послуги. Мовлення у багатоканальних мережах здійснюється у шести містах та селах Вінниччини, зокрема, у м. Вінниця – ТРК «Еверест» та ТОВ «Укрмедіа – проект» (мережа ТОВ «ВОЛЯ-Кабель»); м. Хмільник – ТРК «Вік Інтер»; м. Жмеринка – ГО «Інфо Жме-

ринка» (в мережі ТРК «Децебал»); м. Ямпіль – ТРК «Світоч» (в мережі ФОП Загородній); м. Могилів-Подільський – КП «Престелерадіоцентр «Краяни»; с. Клембівка Ямпільського району – ТРК «Імпульс».

Найбільш активно й потужно на Вінниччині працюють регіональні компанії – Вінницька обласна державна телерадіокомпанія «ВІНТЕРА», Інформаційно-телевізійне агентство «ВІТА» та Обласна асоціація «Вінницька громадська телерадіокомпанія «Вінниччина».

Вінницьке інформаційно-телевізійне агентство «ВІТА» засновано Вінницькою міською радою у 1993 р. На початковому етапі свого існування канал демонстрував переважно закордонні кінофільми, проте значна увага приділялась й інформаційному наповненню. У різні роки телеканал очолювали М. Корнієнко, Ю. Гайсановський, А. Мислінський, В. Малінін. Телеканал першим у регіоні розпочав практику знімання кількома камерами та прямі ефіри із зірками шоу-бізнесу.

Сьогодні телеканал очолює А. Заярний. Агентство «ВІТА» (23-й дециметровий канал) інформує вінничан про діяльність органів місцевого самоврядування, про події у політичному, економічному, культурному житті міста, а також окреслює перспективи його розвитку. Інформування здійснюється через щоденні випуски новин «День за днем», «Новини швидко» (всього 5 випусків новин протягом доби), підсумкову програму «Постфактум», які орієнтовані на аналітичне висвітлення подій у державі та на Вінниччині, проблем певної галузі та шляхів їх подолання.

Агентством проводяться виїзні знімання, трансляції сесій міської ради, регіональних творчих концертів і конкурсів. Творчий колектив агентства «ВІТА» працює також і над створенням науково-популярних фільмів до свят і соціальної реклами. Власні програми колективу – «Діалог з владою», «Система», «Автодруг», «Це – Я», «Візит до лікаря», «Магія здоров'я», «Я живу», «Майдан Незалежності», «Вінниця: минуле, сучасне, майбутнє...», «Люди нашого міста», «За кадром», «БОН-клуб», «Вітаю. Бажаю. Кохаю». У сітці мовлення телеканалу мають місце інтерактивні проекти – «З перших вуст», «На часі», «Округ в об'єктиві», які дозволяють

в он-лайн режимі не лише інформувати про соціально-важливі теми та події, а й підтримувати постійний діалог між владою, громадськістю та працівниками ЗМІ. У таких програмах беруть участь відомі у регіоні політики, громадські діячі, науковці, освітяни, артисти. У прямому ефірі виходять і розважальні молодіжні шоу – «ВІТАмін» (з 2010 р.), «сВІТАнОК».

Обласна асоціація «Вінницька громадська телерадіокомпанія «Вінниччина» (ГТРК) – обласний телеканал, який у своїх програмах охоплює життя Вінницького регіону. Засновник телерадіокомпанії – приватне сільськогосподарське підприємство «Агро-дім». Основні напрями телеканалу – інформаційно-публіцистичні («Оперативно про головне», «Об'єктивно о противоречивом», «Главная передача») та соціально-економічні програми («Усе залежить від тебе, народе», «Четверта влада», «Актуальне інтерв'ю»), а також демонстрація художніх фільмів для всієї сім'ї, молодіжних, дитячих та спортивних програм.

Однією з найбільш захоплюючих програм телеканалу «Вінниччина» є музичний авторський проект звукорежисера та ведучого Д. Сидорова «Живий звук», заснований у квітні 2010 р. Основна його мета – знайомство з новими музикантами й колективами, які виконують власну музику. Головний акцент робиться на знайомстві глядача з виконавцями, які тільки починають свій творчий шлях. Проте, у студії неодноразово свою творчість презентували і відомі виконавці й колективи, що здобували перемоги на різноманітних конкурсах і фестивалях та мають широке коло шанувальників. Серед таких – музичний гурт «Очеретяний кіт», добре відомий не тільки на Вінниччині, але й в Україні; вінницькі музичні гурти «Карт-Бланш», «Бандітоз Бенд», «Мартові», «Серце Дженіфер», «Strong Time», «ДомЪплоТ», а також «Безодня» (м. Хмельницький), «Ероlets» (м. Одеса) та ін. Головна умова проекту – «живе» виконання музичних композицій.

Вінницька обласна державна телерадіокомпанія «ВІНТЕРА» (ВОД-ТРК «ВІНТЕРА») сьогодні є лідером серед регіональних ЗМІ на Вінниччині. Історія компанії розпочалась у листопаді 1932 р., коли було організовано Вінницький обласний комітет радіомовлення. Протягом своєї історії

внаслідок різноманітних трансформацій назва організації постійно змінювалась. В архівах зберігаються документи, що засвідчують зміни протягом 74 років: Вінницький обласний комітет радіомовлення (1932), Вінницький обласний комітет із радіофікації і радіомовлення (1941), Вінницький обласний радіокомітет (1944), Комітет радіоінформації та радіомовлення при виконкомі Вінницької обласної ради депутатів трудящих (1946), Вінницький обласний телерадіокомітет державного Комітету УРСР із телебачення і радіомовлення (1970), Вінницьке об'єднання телебачення і радіомовлення (до 1995), Вінницька обласна державна телерадіокомпанія (1995–2008), з 2008 р. – Вінницька обласна державна телерадіокомпанія «ВІНТЕРА».

Власне мовлення «ВІНТЕРА» в області розпочалося у лютому 1992 р. Сьогодні у своїй структурі телерадіокомпанія має власний шостий метровий канал «ВДТ» (з 2005 р.), обласне ефірне (проводове) радіо і радіо «Хвиля» (з 2000 р.), що працює у середньохвильовому діапазоні (1377 кГц). Вінницьке державне телебачення забезпечує щоденне двадцятигодинне інформування 2 млн. мешканців Вінницької, третини Хмельницької, Тернопільської, Одеської, Кіровоградської, Житомирської, Черкаської областей України, частково Молдови власними інформаційно-аналітичними, публіцистичними, тематичними та розважальними програмами. Крім тематичних програм, які всебічно висвітлюють життя територіальної громади, значним здобутком колективу телерадіокомпанії є програми, що виходять у прямому ефірі «Позиція. Громадський вибір», «Своя правда», «Об'єктивно про...», а також телепроекти і телемарафони. У січні 2012 р. компанія перейшла на цифрове мовлення стандарту Т2.

Сьогодні у складі телерадіокомпанії «ВІНТЕРА» працює 14 редакцій телебачення, а у телеефір виходить понад 50 власних телепрограм компанії. Аналізуючи інформаційну складову телеефіру можна виокремити декілька груп: 1) телефільми та серіали; 2) інформаційно-аналітичні та публіцистичні телепередачі («Телевізійні новини Вінниччини», «Панорама тижня», «Віче», «Політрада», «Вектор»); 3) науково-просвітницькі («Екологія і

туризм Поділля», «Нова енциклопедія Поділля», «Маю право», «Акценти», «Єврочас», «Лінія здоров'я», «Удосвіта»); 4) соціально-економічні («Діловий портал», «Економічний вісник», «Дорогами реформ», «Соціальні гра-ні», «Об'єктивно про...», «Соціальна перспектива», «Теореми буття», «Вінниця у часі», «Народ і влада», «Імідж»); 5) культурно-мистецькі та розважальні програми («Краяни», «Будьмо знайомі», «Дивоцвіти», «Від класики до джазу», «Музичний світ», «Святкуємо разом», «Новий день»). Тож, фактично, переважну більшість телепрограм становлять передачі соціокультурної та культурно-мистецької спрямованості, проте значна увага приділяється інформаційно-аналітичній та просвітницькій тематиці.

Таким чином, інформаційно-культурний простір Вінниччини спрямований на формування власної, української національної свідомості та збереження культурно-історичної самобутності подолян. Звертаючись до визначення особливостей культурно-мистецьких та музичних програм вінницького регіонального телебачення можна констатувати їх переважно авторський характер. Такий висновок зумовлений і проведеним аналізом двох культурно-мистецьких авторських програм заслуженої журналістки України Г. Секрет – «Дивоцвіти» і «Будьмо знайомі», які засновані ще у 1992 р., але й дотепер не втратили своєї актуальності, привабливості і живої зацікавленості та уваги глядачів Вінниччини. Програма «Дивоцвіти» націлена на збереження, дослідження та донесення до глядача найкращих зразків української народної творчості, знайомство з самобутніми майстрами Вінниччини, пісенним надбанням, як професійних, так і аматорських колективів. Додатково у програмі функціонують рубрики «Сторінки духовності» (до 2008 р.), «Театр одного актора» (1999-2000), «Історія однієї картини» (коментує заслужений діяч мистецтв України І. Безбах), «Що, вулице, в імені твоїм?», «Видатні особистості України», «Мистецтво одного села», «Наші сторожили». Під егідою програми «Дивовіти» втілюються нові форми телепрограм, а саме «Театр на городі», Обласний фестиваль борщу, Фестиваль «Тернова хустка», «Свято українського рушника» – авторські культурно-мистецькі проекти Г. Секрет, Регіональний дитячий фе-

стиваль «На кордоні областей», приурочений до Міжнародного дня захисту дітей. Програма «Дивоцвіти» розрахована на широку глядацьку аудиторію без вікових обмежень.

«Будьмо знайомі» – телевізійний проект, що вражає незмінною любов'ю вінничан. Географія гостей програми виходить за межі регіону. Цьому сприяють налагоджені тісні зв'язки з Міжнародним Вінницьким земляцтвом у м. Києві. Протягом свого існування телепрограма познайомила жителів регіону із видатними театральними діячами області (М. Байдюк, Є. Венгер, В. Король, О. Свіньїн); артистами та музикантами (М. Вацьо, В. Газінський, С. Городинський, А. Дзюба, А. Загинайко, О. Кухта, П. Муравський, А. Петрушкевич, М. Червоній, І. Швець, В. Юхименко, О. Янушкевич, М. Янченко); поетами та письменниками (В. Борецький, Г. Боярська, О. Вітенко, І. Волошенюк, Ю. Воронюк, Ж. Дмитренко, В. Кобець, В. Ліфанчук, М. Луків, М. Рябий, Ю. Сегеда, Т. Яковенко); майстрами народної творчості (І. Горобчук, Г. Данилюк, В. Живко, Т. Пірус, Л. Філінська), а також з художниками, фольклористами, журналістами, мистецтвознавцями Вінниччини та України.

Телецикл «Краяни» порушує в ефірі питання збереження вітчизняної культури, популяризації народних традицій серед молоді, любові до рідного краю, мови, звичаїв свого народу. В рамках телециклу «Краяни» (автори проекту – С. Вернигора, О. Накорнеєва, Л. Паньків, Т. Чиж) представлено декілька рубрик: «Моє село – моя держава», «Далекі та близькі» – висвітлює життя та діяльність представників національних меншин області, «Народні перлинки з бабусиної скриньки» – рубрика присвячена традиціям та обрядам подільського краю.

Діапазон культурно-мистецьких та музичних телепередач значно розширився з приходом у 2001 р. на посаду музичного редактора ВОДТРК «ВІНТЕРА» П. Третякова. Телевізійна програма «Не лише про джаз», створена ним у співпраці з колегами, понад дев'ять років залишалась одним із лідерів телевізійного простору обласного телебачення, а у 2005 р. стала лауреатом Всеукраїнської професійної премії «Телетріумф». Відчут-

но зростає якість і професійність мистецького продукту. П. Третяков бере активну участь у творчих телевізійних розробках фільмів й телепрограм, виступає режисером, співавтором і продюсером низки телепроектів. Під його керівництвом виходять щоденні програми «Новий день», «Музичний світ» та щотижневі «Барвисті розради», «Від класики до джазу» та «Від класики до джазу. Тема».

Окрім роботи на телебаченні, П. Третяков є директором і режисером Міжнародного фестивалю «VINNYTSIA JAZZFEST» (з 1996 р.). У значній мірі, завдяки його зусиллям, налагоджені прямі трансляції всіх концертів джазового фестивалю по радіо та телебаченню. Таким чином, цей захід з 2006 р. став спільним продуктом Благодійного фонду сприяння розвитку талантів Поділля (віце-президент П. Третяков) і ВОДТРК «ВІНТЕРА». Трансляцію концертів фестивалю було зафіксовано як найдовшу трансляцію культурологічної мистецької події у прямому ефірі у «Книзі рекордів України» у 2007 році.

У вересні 2008 р. у м. Вінниці було презентовано ще один проект, здійснений за ініціативою П. Третякова – масштабна постановка сценічної кантати Карла Орфа «Карміна Бурана» у рамках святкування ювілею міста Вінниці. Для її виконання було задіяно понад 250 акторів і музикантів з України та інших країн. Кантату під керівництвом диригента Карло Тенана (Італія) виконували симфонічний оркестр Львівської філармонії, камерний хор «Вінниця», камерний хор «Хрещатик» (Київ), ансамбль сучасного танцю «Сузір'я Аніко» (Київ), театр артистів на ходулях «Воскресіння» (Львів), солісти – Л. Шоломей (Львів), В. Горай (Одеса), В. Регрут (Київ). Вистава пройшла на одному з майданів міста, де зібралося біля 80 тис. глядачів. Під час дійства одночасно готувалась і телевізійна версія мистецького проекту, яка транслювалась у прямому ефірі на шість областей України у відмінній технічній якості. Ця версія входить до «Золотої колекції» архіву Вінницької обласної державної телерадіокомпанії «ВІНТЕРА». Зазначимо, що постановка кантати в жанрі open air стала визначною куль-

турно-мистецькою подією не лише на теренах Вінниччини, а й усю Східної Європи.

Новаторськими стали й проекти телерадіокомпанії «ВІНТЕРА» з нагоди 65-річчя Великої Перемоги (2010), також здійснені під керівництвом П. Третьякова. Поміж них – кіно-мистецька постановка «Кіносимфонія», створена за мотивами Сьомої симфонії Д. Шостаковича, написаної у блокадному Ленінграді. Вона поєднала різні жанри мистецтва (зокрема, класичну музику й кіномистецтво). Проект став потужним аналітично-інформаційним заходом з нагоди святкування 65-ї річниці Великої перемоги. Ще один телевізійний проект «І пісня пам'ятником їм...», присвячений пам'яті військових кореспондентів Другої Світової війни, був нагороджений Дипломом II-го ступеня VI Міжнародного фестивалю телевізійних і радіопрограм «Перемогли разом» (м. Севастополь, травень 2010 р.) та спеціальною нагородою Євразійської телевізійної академії [7].

Отже, аналіз діяльності регіонального телебачення Вінниччини періоду незалежності України дозволяє прийти до висновку про те, що поява та потужний розвиток власного телебачення, як найпопулярнішого з видів ЗМІ, сприяли активному соціокультурному розвитку регіону. Значну роль тут відіграють програми культурно-мистецького блоку, що презентують глядачам широку панораму мистецького життя Вінниччини.

Телебачення, виконуючи інформативну функцію, формує погляди, естетичні смаки, ціннісні орієнтації аудиторії як у соціально-економічній, так і в духовно-мистецькій сфері, впливаючи на рівень художньої свідомості населення та є активним фактором формування соціокультурного простору сучасної Вінниччини.

Список використаної літератури

1. Аббаси П. Место и роль СМИ в системе социальных коммуникаций современного общества / П. Аббаси // Социологический альманах. – Минск, 2013. – №4. – С. 488 – 495.

2. Буданцев Ю.П. Социология массовой коммуникации / Ю. П. Буданцев. – М., 1995. – 112 с.
3. Буньківська О.В. Інформаційний простір: соціокультурна сутність, стан та проблеми функціонування в Україні : автореф. дис. ... канд. культурології : спец. 26.00.01 «Теорія і історія культури» / Буньківська Оксана В'ячеславівна ; Київський національний університет культури та мистецтв. – К., 2009. – 23 с.
4. Гриценко О.М. Мас-медіа в процесах демократичних трансформацій українського суспільства (політико-культурологічний аспект) : автореф. дис. ... д-ра політ. наук : спец. 23.00.03 «Політична культура та ідеологія» / Гриценко Олена Миколаївна ; Інститут журналістики Київського національного університету ім. Т. Шевченка. – К., 2003. – 21 с.
5. Звіт представника Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення у Вінницькій області за 2013 р./ Рукопис. – Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення. – Вінниця, 2014.
6. Лизанчук В. Чи є національним інформаційний простір в Україні / В. Лизанчук // Журналіст України. – 2008. – №6. – С. 28–32.
7. Офіційний веб-сайт Вінницької обласної державної телерадіокомпанії ВІНТЕРА [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vodtrk.com.ua>.
8. Різун В. В. Теорія масової комунікації / В. В. Різун. – К. : Просвіта, 2008. – 260 с.
9. Скорик А.Я. Музичні програми регіонального телебачення в інформаційному просторі сучасності (на прикладі програм Львівського телебачення) : автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 26.00.01 «Теорія та історія культури» (мистецтвознавство) / Скорик Адріана Ярославівна ; Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка, Міністерство культури і туризму України. – Львів, 2009. – 19 с.